

Automobiili = Herasmiesten historiallinen harrastus!

HYRYSY

N° 1

1975

MENOLAINEN

SA-HK:n TAMPEREENKERHON KERHOLEHTI

Hyrysysy-Menolainen:

Suomen Autobiili-Historiallisen Klubin Tampereen Kerhon jäsenlehti
Toimikunta:
Matti Järvenpää (puh.joht.)
Pentti Arvio (varapuh.joht.)
Eila Renko (siht.)
Leila Sallinen (toimitussiht.)
Rauno Renko
Risto Hietanen
Mauri Niemi

SA-HK:n Tampereen kerho:

Kerhon syntysanat lausuttiin 1-2 8.1964 Tampereella Härmälän leirintäalueella, jonne Reni Hildén ja Matti Järvenpää olivat harrastajat kutsuneet. Asiasta oli keskusteltu Tampereella asuvien SA-HK:n jäsenten (Järvenpää, Sallinen, Salminen, Talvio) kanssa ja päätetty kerhon perustamisesta. Kutsuja lähetettiin kaikille, joiden tiedettiin olevan asiasta kiinnostuneita. Kerhon perustajajäsenet ovat: Matti Ainasoja, Pentti Arvio, Antti Höylä, Risto Höylä, Seppo Höylä, Matti Järvenpää, Esko Kaukolahti, Raimo Myllyoja, Rainer Mäkipää, Reijo Mäkipää, Pentti Nurmi, Jorma Nuutio, Raimo Orastie, Olavi Sallinen, Juha Salinen, Peter Sandbacka, Paavo Skaffari sekä Pekka Talvio. Vuonna 1966 sai Tampere ensimmäiset retkeilyajonsa ja järjesti retken 6-7 8.1966 Kuninkaanlähteelle. Tällöin kerhossamme oli 29 jäsentä kaikkien toimiessa aktiivisesti. Ensimmäinen automobiilinäyttelymme oli Hankkijan tiloissa 10-11 6.1967, katsojamäärän ollessa noin 2000. Samana kesänä järjestimme yhteisen retken Helsingin kerhon kanssa Tammelan kansanpuistoon. 1967 saatiin kerhollemme Diamond T onnibussi, jossa riitti paljon askareita (riittänee vieläkin). Kerhonpuheenjohtajina on ollut vuodesta 1964 lähtien Juha Salminen, Olavi Sallinen, Matti Järvenpää, Harri Honkanen, Esko Arvio, Matti Järvenpää.... Ensimmäinen ja pitkäaikaisin sihteeri on ollut Juhani Valkama. Kanttiranta hankittiin, istutettiin nurmikkoa ja puita, paistettiin makkaraa, käytiin saunassa monet kesät. 20-21.7.1968 järjestimme ensimmäisen koko Suomen automobiiliharrastajille tarkoitetun viikonloppuretken Saarikylien Tiitolaan, retkestä tuli suosittu ja se järjestettiin kuudesti peräkkäin. 1969 teimme kaupungin kanssa sopimuksen 10 automobiilin "tallipaikasta" Tampereen Teknilliseen museoon. 15.4.72 järjestettiin autohistoriallinen näyttely Tammer-Auto Oy:n tiloissa, katsojamäärän ollessa noin 3000. Samana kesänä kunnostettiin kerhon paloautoa, Benz Gaggenauta, joka sijoitettiin automuseoon Hämeenlinnaan. 25.3.73 järjestettiin ensimmäinen hiihtoretki Kanttirantaan saunan ja avannon merkeissä, tilaisuudesta on tullut jokavuotinen kuten myös samana vuonna aloitetusta vappuajelusta. Vuonna 1973 järjestettiin edellisvuotiseen malliin "Auto ennen ja nyt" -näyttely Tammer-Auto Oy:n tiloissa, katsojamäärän ollessa noin 2500. Itsenäisyyspäivänä 6.12.73 järjestettiin ensimmäinen koko perheen pikkujoulu Siivikkalassa Reserviupseerien majaalla, tilaisuudesta on tullut jokavuotinen. Elokuussa 1974 menimme kerhon kymmenvuotisretken merkeissä Kankaanpään Kuninkaanlähteelle muietelemaan menneitä.

Kerholaisemme ovat niittäneet mainetta ulko- ja kotimaisissa retkeilyajoissa ja saaneet huomattavia klubin luottamustoimia.

LS & MJ

Hyrysysy-Menolainen

Kerholehti on tullut ! Luet sen ensimmäistä historiallista numeroa.

Lehden toimituskunta on lähtenyt vaatimattomasti liikkeelle muutama sivu monistettua tekstiä ainakin näin aluksi. Toivomme sille kuitenkin myönteistä vastaanottoa ja pitkää ikää, ja että lehdestä ajanmittaan muodustuu käyttökelpoinen ja luotettava foorumi automobiiliaatteelle kuin myöskin mielipiteille ja keskusteluille.

Pidämme periaatteena että lehti on asiapitoinen, omistettu harrastuksellemme ja pyrkii osuudellaan poistamaan yhdistyksemme piirissä tiedotuksessa olevia puutteita. Miksikään kilpailijaksi tätä ei ole Automobiililehdelle tehty, siihen se tuskin koskaan yltääkään. On vaan mukavampi puhua ja jakaa tietoa omalle väelle tällaisen lehdykäisen kautta.

Lehden sivut ovat avoinna kaikille kerhomme jäsenille ja muillekin harrastajille, jotka haluavat asiallisesti ja vilpittömästi edistää automobiiliaatetta.

Kun meillä jokaisella harrastajalla on valtava määrä tietoa ja taitoa on niiden jakaminen useimmiten vain teknillinen kysymys. Koko porukan mukanaoloa lehden teossa haluan erikoisesti painottaa, jos toimituskunta ei saa vihjeitä ja virikkeitä huomaa se pian voimattomuutensa.

Lehti on outo ja uusi, ensimmäinen kerhojen historiassa. Se painatusmääräkään ei ole kuin 150 kpl joten siitä ei paljon yleiseen jakoon riitä.

Lehtemme nimi "Hyrysysy-Menolainen" on erään kuvalehden julistaman nimikilpailun satoa 1920 luvulta, kun piti keksiä automobiilille suomalaista nimeä ehdotettiin Hyrysysy ja menolais-ta, me otimme ne molemmat, koska Hyrysysyllä me hyristelemme niin kesällä kuin talvella ja menolainen symbolisoi tuollaista arvokasta menoa automobiilillä (kuin myöskin taloudellista).

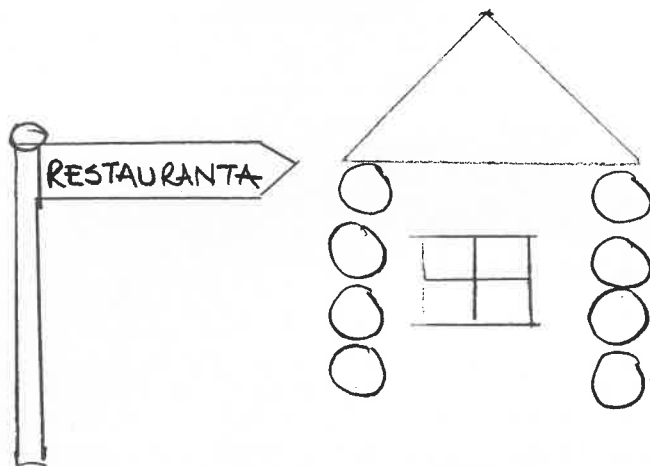
kauan elköön HYRYSYSY - MENOLAINEN

t. M Järvenpää
puh.joht.

VIHJE: Mikkelin lähellä eräällä autopurkaamon omistajalla on pari autoa joista hän saattaisi luopua. Toinen Renault Prima-guatre vm. -37, kunto kohtalainen ja kaikki osat tallella sekä Dodge pakettiauto vuodelta -38. Lähempiä tietoja saa soittamalla Pentti Mäntylä, puh. töihin 955/11843 tai kotiin 26158

TOIMINTAKESKUS

Kuten kaikki varmasti tietävät on uusi tonttimme, jolle on suunnitteilla toimintakeskus, Kangasalan Aakulassa Kirkkojärven rannalla. Rakennuspiirustukset ovat tällä hetkellä kunnan käsiteltävinä - toivottavasti menevät läpi - ja saamme alkaa tämän suuren rakennusurakan. Kokouksessa, joka pidettiin 22.4 75, äänestettiin kiitettävän runsaasta nimiehdokasjoukosta humoristinen Restaurantta voittajaksi.

Jotta saisimme tämän toimintakeskuksen, josta on puhuttu ja joka nyt käsien ulottuvilla, täytyy kaikkien osallistua talkootöihin. Kaikki mukaan koko perheellä - myös vaimot ja lapset. Automobiiliharrastushan on yksi niitä harvoja koko perheen harrastuksia. Palatakseni vielä sivulla 2 olevaan tilastoon haluan julki toistamiseen että vuonna 1966 kerhossa oli 29 jäsentä joista kaikki oli aktiiveja vastaavasti nyt vuonna 1975 jolloin jäseniä on melkein 90, aktiiveja on kourallinen.

Suomen kesä on kaunis mutta lyhyt ja meillä on suuri urakka - siis kaikki 90 joukolla talkoisiin.

LS

OSTETAAN:

Ostetaan INDIAN moottoripyörän moottori ja vaihteisto vuosimalliin 1928-1930.

Matti Järvenpää
puh. 710048

Sihteerin palsta

Hei, ystävät, sain tämän oman palstan ihan sitä varten että voin muistuttaa teitä tulevista tapahtumista ja palauttaa mieliin menneitä. Aloitetaanpa menneistä.

Eläköön, Arja ja Harri Honkanen saivat Pojan 22.4.

Ja toisen kerran hurrataan hiukan vanhemmille automobiileille: Toivo Sallinen ja Jukka Tuimala ovat ensimmäiset Kunniajäsenemme, johtokunta päätti 22.4 pidetyssä kokouksessa kutsua heidät kunniajäseniksi kiitokseksi siitä hyvästä työstä mitä he ovat kerhon hyväksi tehneet voimiaan säästämättä.

Tuure Virtanen juhli 50-vuotispäiviään 29.4. Herätys oli Tuurelle kamala, sillä se tapahtui Olavin pumppaaman palosireenin avulla. Harri soitteli gramafoonilla "Kotimaani ompi Suomi" ja sihteeri ojensi viirin kerhon puolesta. Tämä tapahtui kello 6 aamulla. Takanapäin on myös vappuajelu. Mukana oli 35 henkeä, näimme kaunista maisemaa Hämeenkyrössä ja söimme hyvää ruokaa Kyröskoskella. Kevään retkeilyajoihin Keuruulle helluntaina lähdemme tietenkin suurella joukolla.

Ja sitten tempaistaan kunnan tanssit lauantaina 31.5 Toivolassa Viljakkalassa. Tässä ajo-ohje: Tampereelta Ylöjärvelle, edelleen Kurun tietä Kyrönlahden mäen päälle jossa tienviitta: Viljakkala 27 km, alla Toivola, tätä tietä 4 km, käännytään oikealle, viitassa lukee Särkijärven maja ja Kyrö oy, noin 500 m päässä kääntyy tieltä vasemmalle Toivolan tie jota pari sataa metriä ja olette pihassa. Tästä oivasta aatteesta saamme kiittää Malmbergin Rollea, keksi-kääpä toisetkin vastaavaa että kerhon laiha kukkaro lihoisi. Kerhoillat ovat kesäajan joka toinen tiistai alkaen 13.5. uudella tontilla Kangasalla. Ilmoitustaululta voi ne työntoiset jotka eivät pääse yhteisiin talkoisiin touhuamaan, mutta kuitenkin haluaisivat kantaa kortensa kekoon, lukea mikä työ on ajankohtainen. Raivauksia pitää vielä tehdä että voidaan teltat pystytää. Samoin ladon katto ja lattia kaipaavat korjaajia. Tiekin kaipaa pari rumpua ja muutamaa sorakuormaa että olisi mukavampi kulkea. Muistakaa ottaa työkalut kuten lapio, kirves, vesuri ja vasara mukaanne kun suuntaatte auton nokan Kangasalaa kohti. Saapas nähdä joko vietetään joulujuhlat omassa majassa.

VIHJE: Vanhojen autojen osien niklausta ja kromausta suorittaa Salpakankaalla Kiiltokromi Oy. Lähemmät tiedustelut merkonomi P. Raudanpää, puh. 918/ 801301

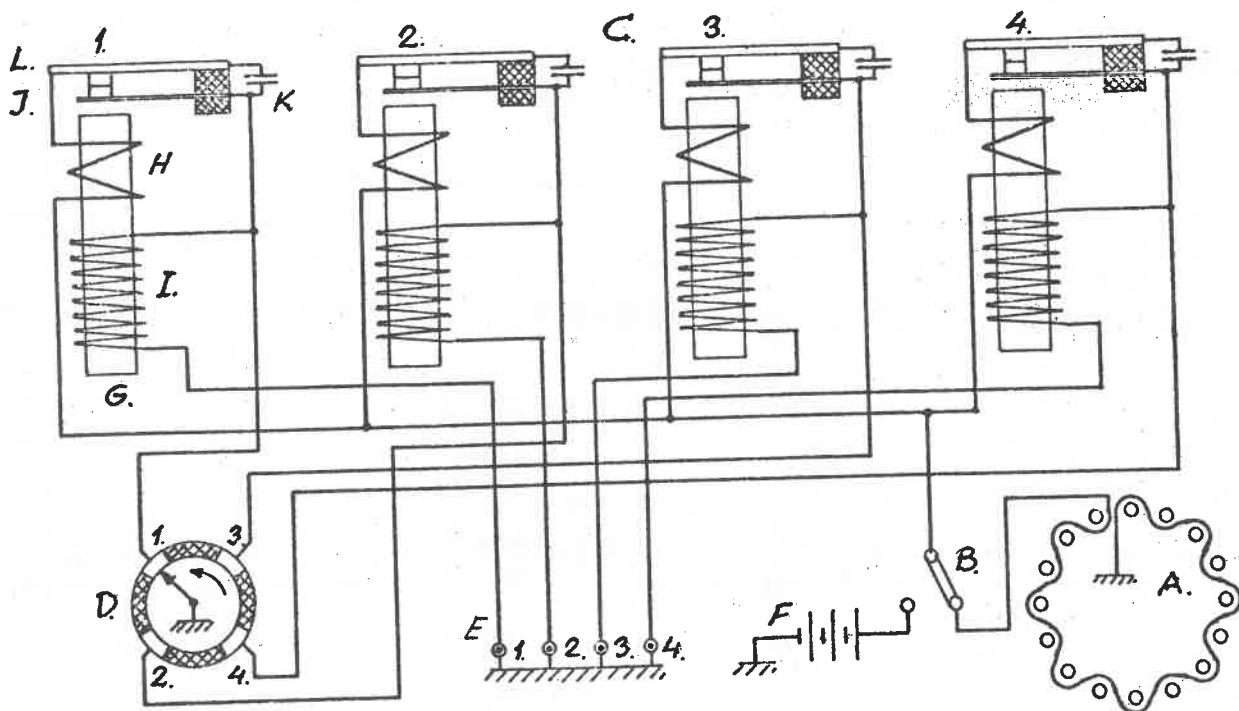
T-FORD VAUNUN KYNTTILÄSYTYTYSJÄRJESTELMÄ

MIKÄ ON SYTYTYSJÄRJESTELMÄN TARKOITUS ?

Sytytysjärjestelmä synnyttää sen sähkökipinän, joka sytyttää kaasuseoksen räjähdyskammiossa, ja josta moottorin voima saa alkunsa. Sytytyksen tulee tapahtua ehdottomasti oikeassa silmänräpäyksessä, koska ajo on mitä suurimmassa määrässä siitä riippuvainen.

MINKÄLAINEN ON FORDIN SYTYTYSJÄRJESTELMÄ ?

Fordin sytytysjärjestelmä on niin yksinkertainen ja helppotajuinen, kuin miksi se yleensä ihmisälyllä voidaan tehdä.

MITÄ OSIA SIIHEN KUULUU ?

A. Vauhtipyörämatalajännitysmagneetto. Vauhtipyörään on kiinnitetty 16 kpl pysyviä (permanentti-) hevosenkenkämagneettia, mitkä pyörivät moottorin kiertonopeudella, 1/32" etäisyydellä kiinteään osaan kiinnitetyistä 16 kpl sarjaankytketystä käämistä. Jokaisessa käämissä on 25 johtokierrosta. Johdon toinenpää on kiinni moottorin metalliosissa ja toinenpää virrankoajassa. Moottorin pyöriessä kehittää magneetto vaihtosähköistä matalajännitysvirtaa.

B. Virrankatkaisija eli sytytyskytkin on kojepöydässä ja sillä saadaan kytkettyä ja katkaistua matalajännitysvirta induktsiokoneeseen, joko magneetosta tai patterista.

C. Induktsiokone. Induktsiokoneessa on yksi rulla jokaista sylinteriä kohti. Induktsirullat on asetettu koteloon, missä on kohtiot johtolankojen kytkemiseksi. Induktsiorulla on puukuorinen laatikko, missä on sisällä lakatuista rautalangoista tehty sydän (G). Sydämen toinenpää tulee laatikon kannen lävitse. Sydämen ympärille on kääritty muutamia kierroksia paksua kuparilankaa (H), mitkä kierrokset on eristetty hyvin sydäimestä ja toisistaan. Tämän päälle on kierretty hyvin paljon erittäin hienoa kuparilankaa (I), joiden kierrokset on myöskin hyvin eristetty. Kannen päällä, sydämen kohdalla, on toisestapäästään kiinnitetty teräslevy (J), mihinkä on kiinnitetty platinakärki. Teräslevyn yläpuolella on messinkilevy (L), missä on toinen platinakärki. Platinakärjet koskettavat toisiaan. Painettaessa teräslevy sydäntä vasten on platinakärkien välimatka $1/32''$. Platinakärkien kanssa on kytketty rinnakkain kondensaattori (K), mikä on asetettu myöskin kotelon sisälle käämien vierelle. Puukotelossa on kolme kosketinkohtaa, joista yhteen on laatikon sisällä kytketty paksunjohdon toinenpää, toiseen hienonjohdon toinenpää ja kolmanteen teräslevyyn kiinnitetty platinakärki eli värähtelijä ja hienonjohdon toinenpää.

D. Virranjakaja. Virranjakaja on sijoitettu nokka-akselin päähän. Virranjakajassa on peltikoteloon kiinnitetty fiiberirengas, missä on 4 kpl rautasegmenttejä, joissa on johtokohtiot. Nokka-akseliin on kiinnitetty virranjakajan rulla, mikä kierii pitkin fiiberirengasta ja siihen kiinnitettyjä rautasegmenttejä. Virranjakajan peltikuori on yhdistetty säätötangolla ohjauspyörän alla olevaan sytytyksensäätövipuun.

E. Kynttilä eli sytytystulppa on Champion merkkiä ja $1/2''$ kokoa. Kynttilän kärkien välimatka on $1/32''$.

F. Patteri, Ford tai Exside merkinen lyijyakkumulaattori, 6 V, kapasiteetti 80 h, levymäärä 13 kpl, sellimäärä 3 kpl.

MITENKÄ SYTYTYSLAITE TOIMII ?

Magneeton pyöriessä moottorin kiertonopeudella syntyy sen käämeihin matalajännityksinen vaihtovirta, joka kulkee johtoa pitkin vaunun metalliosiin ja näiden kautta virranjakajan rullaan. Jokakerta, kun tämä rulla pyöriessään koskettaa vuorotellen virranjakajan neljää kosketinpistettä pääsee virta kyseisiin johtoihin. Tämä virta kestää ainoastaan silmänräpäyksen, kun virranjakajan rulla nopeasti vierii vastaavien kosketuspisteiden yli, täten vuorotellen sulkien ja katkaisten virran eri induktsiorulliin. Esim. virranjakajan rullan ollessa 1. sylinterin kosketuspisteen kohdalla pääsee virta 1. syl induktsiorullan platinakärkien kautta, paksusta johdosta tehdyn käämin (H) lävitse sytytyskatkaisimen (B) johtoamyöden magneeton virrankokoaan, eli matalajännitysvirtapiiri on sulkeutunut. Virran kulkiessa paksustalangasta tehdyn käämin lävitse synnyttää se rautasydämeen (G) magneetin, mikä vetää sydämen päässä olevaa joustavaa teräslevyä (J) ja siihen kiinnitettyä platinakärkeä. Tällöin platinakärjet irtoavat toisistaan, mistä seurauksena primäärivirta katkeaa. Virran katketessa häviää magneetti rautasydäimestä, joten platinakärjet koskettavat jälleen toisiaan eli primäärivirtapiiri sulkeutuu. Tätä kärkien avautumista ja sulkeutumista jatkuu niinkauan kun virranjakajan rulla on 1. syl. kosketuspisteen kohdalla virranjakajassa. Tästä värähtelystä syntyy ampiaisensurinaa muistuttava ääni, mistä johtuen sanotaan induktsiorullan surisevan. Aina platinakärkien avautuessa, magneettikentän hävitessä, syntyy induktsiorullan hienostalangasta tehdyssä käämissä (I) induktsiovirta, millä on hyvin suuri jännitys 8000-30000 V. Tämän sekundäärivirran tullessa johtoamyöden korkeajännityskäämistä, on se tulpankärkiin tullessaan pakoitettu hyppäämään näiden välin yli, jolloin syntyy kipinä, joka sytyttää sylinterissä olevan kaasuseoksen. Kondensaattorilla on estetty hyvin kuumen kipinän syntyminen platinakärjissä, niitä aukaistaessa. Samalla kun kondensaattori estää platinakärkien palamisen antaa se myöskin sytytyskipinälle lisävoimaa.

VOIKO VAUNULLA AJAA PATERISYTYTYKSELLÄ ?

Vaunua voi käyttää myöskin patterisytytyksellä, kääntämällä sytytyskatkaisija patteri asentoon. Tällöin matalajännitysvirta induktsiorullille tulee akkumulaattorista, eikä magneetosta. On kuitenkin suositellumpaa aina ajaa vaunua magneettosytytyksellä, koska Ford vaunu on rakennettu sitä varten.

SA-HK:n retkeilyajon kilpailu-
tulokset:

Ajokilpailu ennen vuotta -41
valmistetuille autoille

1. Matti Vihervirta
Ford T Touring -24
2. Niilo J. Sääntti
Reo Wolverine -28
3. Markku Pönkänen
Ford De Luxe Sedan - 39

Ajokilpailu v.1941 ja sen jälkeen
valmistetuille autoille

1. Matti Talvio
IFA F 8 -53
2. Juhani Koivunporras
Pontiac Laurentian -57
3. Risto Hietanen
EMW -56

Ajokilpailu, naiset

1. Ulla Asunta
Jaguar XK 140 -55
2. Lilja Sallinen
Studebaker -38
3. Ulla Höylä
Ford TT -24

Ajokilpailu, moottoripyörät

1. Matti Erkkola
Lewis -28
2. Risto Harvia
Indian -27

Ajoneuvo-asu kilpailu

1. Raul Malmberg
Ford A -29
2. Niilo J. Sääntti
Reo Wolverine -28
3. Pentti Listo
Ford A -30

Concors d'elegance ennen v. -30

1. Aulis Pakula
Opel 8/22 PS phaeton -14
2. Matti Vihervirta
Ford T Touring -24
3. Heikki Rantama
Buick master limousine

Concors d'elegance ennen v. -39
1. Aulis Pakula, Auburn -35

Mielenkiintoisin otsake viereisen
tilaston henkilöautoissa on Muut,
se kätkee tosi harvinaisuudet ja
sinne voi jokainen mielikuvituksen-
saan sijoittaa todellisia helmiä
aina Hispanosta ja Delagesta-Bu-
gattiin.

Maamme moottoriajoneuvot

tehdasmerkeittäin v. 1934.

Henkilöautot.

Auburn	94	Locomobile	21
Berliet	16	Marmon	33
Buick	1,027	Marguette	19
Cadillac	32	Maxwell	35
Chandler	171	Metallurgique	25
Chevrolet	4,249	Moon	77
Chrysler	1,133	Nash	874
Citroën	273	Oakland	387
Cleveland	73	Oldsmobile	459
Diana	15	Opel	35
Dodge	606	Overland	192
Durant	147	Packard	120
Erskine	296	Paige	292
Essex	581	Peerless	62
Falcon Knight	33	Plymouth	134
Fiat	687	Pontiac	403
Flint	22	Renault	31
Ford	4,786	Reo	315
Graham Brothers	19	Rugby	235
Gray	16	Studebaker	646
Hudson	191	Stutz	61
Hupmobile	263	Velle	59
Jewet	26	Whippet	262
Jordan	24	Willys Knight	389
La Salle	34	Wolverine	55
Lincoln	26	Volvo	31
		Muut	331
		Yhteensä	20,423

Kuorma-autot.

Bedford	57	Chrysler	16
Benz	58	Citroën	19
Brokway	240	Daimler Mercedes	36
Buick	30	Diamond	25
Chevrolet	4,543	Dodge	47
Federal	93	Reo	139
Fiat	57	Republic	24
Fisher	31	Rochet Schneider	22
Ford	4,854	Rugby	21
G. M. C.	203	Sisu	61
Graham Brothers	118	Stewart	29
Hudson	24	Studebaker	35
International	146	Willys Knight	23
M. A. N.	18	Volvo	146
Overland	18	Muut	225
		Yhteensä	11,358

Omnibussit.

Brokway	128	International	108
Chevrolet	478	Reo	286
Diamond	24	Rochet Schneider	33
Dodge	31	Selden	27
Ford	78	Sisu	28
G. M. C.	67	Studebaker	18
Graham Brothers	47	Volvo	117
		Muut	53
		Yhteensä	1,518

Moottoripyörät.

A. J. S.	130	James	16
Alba	16	Levis	79
Ariel	171	New Hudson	15
B. S. A.	269	New Imperial	37
Calthorpe	21	N. S. U.	33
Cleveland	51	Radco	313
D. K. W.	103	Raleigh	743
Douglas	52	Rex	40
D-Rad	39	Royal Enfield	78
Exelsior	57	Rudge	356
Fabric Nationale	86	Rudge Whitworth	85
Francis Barnett	36	Sarolea	127
Harley-Davidson	1,040	Sun	71
Humber	33	Triumph	128
Husqvarna	125	Wanderer	46
Indian	650	Muut	226
		Yhteensä	5,272